

VEGYES.

Tehetségkutatás. Erről a mindíg fontos, de ma különösen időszerű nemzetmentő munkáról írt *Harsányi Isván* ref. gimn. tanár egy figyelemre méltó füzetkét: »*A sárospataki tehetségkutató munka*« (Sárospatak 1940, 16 lap, a Sárospataki Kis Füzetek 8. száma). Ebben kedves és biztató képét tárja elének a magyar tehetségvizsgálatok egyik mikrokozmoszának: vázlatosan ismerteti a pataki tehetségkutatás eredetét, fejlődését, célkitűzéseit és munkamódszereit. Patakon öt év előtt indult meg ez a munka, »szellemi telepítés«, amely lehetővé akarja tenni a nincstelen református családok tehetséges gyermekeinek belépését a gimnáziumba, az olyan tehetséges magyar értékek megmentését és felemelését, amelyeknek sorsa különben teljesen a véletlen szeszélyére lenne bízva. Az elmúlt öt év alatt a vizsgák is komoly átalakuláson mentek keresztül: megérlelődött az a felfogás, hogy a kiválasztás bonyolult munkájának évekkal a gimnáziumba lépés előtt kell kezdődnie. Ma az első selejtező vizsgálat írásbeli és a tanuló falujában folyik a lelki pásztor és tanító felügyelete mellett; a második írás- és szóbeli vizsgálat már Patakon a gimnáziumi tanárok bizottsága előtt. Valamennyi vizsgázotról anyakönyvet, naplót vezetnek és gondosan figyelik fejlődésüket. Igen helyesen nagy súlyt vetnek a jelentkezők testi alkalmatosságára is, amiért előzőleg orvosi vizsgálatban részesülnek. A befejező részben a szerző hat pontba foglalja össze mindazt, amit a pataki tehetségkutatás fejlesztése és egy felelős munkaközösség megalkotása érdekében a lekipásztoroktól és a tanítóktól elvár. Az ügy érdekében kívánatos, hogy ennek a lelkes felhívásnak teljes sikere legyen.

— m —

Kölcsey Hymnusa az iskolában. E nemzeti érzésünktől megszentelt költeménynek szerepe az iskolában nincsen befejezve azzal, hogy minden iskolai ünnepi alkalommal fölhangzik első versszaka Erkel Ferenc dallamával a tanulóserég ajkán, sem avval, hogy egyetlen magyar fiúnak és leánynak sem szabad elhagynia a középfokú iskolát úgy, hogy az egész költeményt ne tudná könyv nélkül. A költeménynek, ha jól akarjuk felfogni, nemcsak költői értékét, hanem pedagógiai jelentőségét is, ott kell állania történelmi tanításunk középpontjában is, kell, hogy e költeménynek átélése és átérzése alfája és omegája legyen az iskola hazafias nevelő munkájának, — a maga történelmi háttérével, nemzeti életünk ezer évéhez fűződő kapcsolataival, sokkal inkább, mint bármely más nemzet hivatalos hymnusa, nemzeti éneke, pl. a francia *Marseillaise*, az angol *Rule Britannia*, az osztrák *Gott erhalte* vagy a német *Wacht am Rhein*, stb., még inkább a különféle, legújabb, alig 1—2 évtizeddel, vagy évvel ezelőtt, napjaink politikai életének harcaiból megszületett nemzeti dalok.

Bizonyára ez a nemzeti érzületben és pedagógiai szükséglettel kialakult kegyeletes gondoskodás hozta létre a magyar tanügyi élet legfőbb pedagógiai fórumán, az Országos Közoktatási Tanácsban néhány évvel ezelőtt azt a

törekvést, mely főleg néhai Sztankó Bélának szakszerű gondoskodása és nemes buzgólkodása mellett bizottsági tárgyalásokon tisztázni törekedett azokat a didaktikai mozzanatokat, mikre nézve főleg zenei és prozódiai szempontból kételyek és vitás kérdések merültek fel a Hymnus iskolai éneklése dolgában.

Még sokkal fontosabb a szerepe azon tanulságok, magyarázatok, didaktikai kapcsolatok sorozatának, melyet a Hymnus szövegéből mélyreható történeti és irodalomtörténeti tanulmányozása alapján meríthetünk az ifjúság nemzeti szellemének és érzületének ápolására és fejlesztésére a költemény iskolai tárgyalása során.

Ehhez a pedagógiai, nemzeti érzést nevelő munkához ad segédeszközt a Magyar Tudományos Akadémiának a legutóbbi év folyamán megjelent egyik kiadványa, mely Mészöly Gedeon előbb szegedi, most kolozsvári egyetemi tanárnak híres nemzeti énekünk körüli vizsgálódásait tartalmazza (*Mészöly G.: Kölcsey Hymnusa és a Hymnus Kölcseyje*. Budapest, 1939. A M. Tud. Akadémia kiadása, 8-r., 85 lap). Széleskörű történeti és irodalmi vonatkozások fölhasználásával veszi sorra a költemény nemzeti motívumait címétől kezdve (*Hymnus a' Magyar nép' zivataros szazadaiból*) a költemény főbb mozzanatain, nevezetesebb sorain át. *Hajh de büneink miatt gyúlt harag kebledben; Bendegúznak vére; Szép hazám, lettél magzatod miatt magzatod hamvedre; S ah szabadság nem virul a holtnak véréből; Isten áldd meg, szánd meg Isten a magyart; Balsors a' kit régen tép*. Ezek a költemény szövegének azok a sorai, melyekhez Mészöly Gedeon rendkívül bő, sokoldalú és mélyreható magyarázatokat fűz, hogy megértesse a költemény szellemét úgy, amint az Kölcsey lelkének kohójából, érzelmeinek s értelmének mélységéből előtör és kiárad. Nem pusztá szómagyarázatok ezek, még csak egyszerű didaktikai célzatú tárgyi magyarázatok sem, de összeségük mintegy kísérlet a költemény nemzetnevelői lényegének megértetésére. A dolgozat szerzője nem mondja ki pedagógiai célzatát, de olvasásakor — ha az iskola munkása olvassa — lehetetlen e célzatot bele nem értenünk fejtegetéseibe.

Nem gondolunk arra, hogy a Hymnus olvasása közben a tanuló az iskolában teljében megkapja mindezt a rengeteg magyarázó anyagot, melyet Mészöly méhszorgalommal egybehord, de minden tanárnak, aki a Hymnussal az iskolában foglalkozik, egyszer el kell olvasnia a költeménynek ezt a taglalását, hogy a Hymnus nemzeti célzatának pedagógiai feldolgozásánál valóban az anyag bőségéből meríthessen.

Gyulai Ágost.

Háborús pedagógia: a hadifoglyok továbbképzése. A genfi nemzetközi oktatásügyi hivatal (*Bureau International d'Éducation*) a folyamatban levő világháborúra való tekintettel egy a művelt világ közművelődésére kiható fontos vállalkozást indított meg, amelyről 1940 elején következő körlevele számol be: »Értelmi segítségbeli szolgálat a hadifoglyok számára (*Service d'aide intellectuelle aux prisonniers de guerre*). A Bureau tevékenysége ma szükségesebbnek látszik, mint valaha. Intézményünk, amely hivatásszerűen pártfogolja a nevelés- és oktatásügynek érdekeit szerte e világban, valóban

nem maradhat tétlen a háború pusztító megpróbáltatásaival szemben. A nevelés változatlanul megmarad az a pozitív erő, amely az ellenségeskedések tartama alatt és utánuk hozzájárul majd a felhalmozott erkölcsi romok újjáépítéséhez. Örömmel állapítjuk meg, hogy valamennyi ország közoktatásügyi minisztériuma, iskolai hatósága és oktatószemélyzete változatlanul tovább is érdeklődik a Bureau tájékoztató és közvetítő munkája iránt. Am kötelességünknek ismerjük a békeidőknek ezt a technikai tevékenységét egy emberséges jellegű szolgálattal kiegészíteni, amely távolról sem óhajtja keresztezni más intézmények idevágó működését, hanem ellenkezőleg együtt buzgólkodni a hadifoglyok támogatása érdekében a nemzetközi Vörös-Kereszt bizottságával és a gyermekek segélyezésére alakult nemzetközi szövetséggel. A Bureau végrehajtó bizottsága 1939 december 16-án tartott ülésében ebben a szellemben hozta meg a következő határozatot: 1. A Bureau hadifoglyok számára értelmi segítségbeli szolgálatot szervez; ebben a hadifoglyok elbánására vonatkozó 1929 július 27-iki szerződés 39. cikkelyére támaszkodik. 2. Megbízza a végrehajtó bizottságot, hogy az érdekelt háborús országok képviselőivel karöltve biztosítsa ennek a kezdeményezésnek sikerét. 3. Megköszöni a svájci szövetségtanácsnak erre a célra folyósított 10.000 svájci franknyi adományát. 4. Felhívja a nem hadviselő országok közoktatási minisztériumait, hogy a Bureau által kezdeményezett emberséges vállalkozáshoz járuljanak hozzá.

A Bureau első sorban a hadifogságba került tanszemélyzet és tanulószám számára fog rendelkezésre állni. Hasznára igyekszik lenni mindazoknak, akik kötelességszerűen közvetítik a művelődést a következő nemzedéknek és akik a fogságnak rájuk kényszerített szabad idejét arra használhatják fel, hogy jövő feladatukra előkészüljenek, vagy abban tökéletesítsék magukat. Szilárdan hisszük, hogy más államok is követni fogják a svájci szövetségtanács példáját, úgyszintén hogy a tanszemélyzet tagjai és egyesületei megértéssel fogják támogatni a Bureaunak ezt az emberséges vállalkozását. Ezzel segíteni és szellemben erősíteni fogják mindazokat, akiket hazájuknak tartozó kötelességük teljesítése után attól fájdalmasan különítettek el.

Egy újabb, 1940 júliusában szétküldött körlevél már részletesebben számol be erről a nagyszabású vállalkozásról. Képekben mutatja be mint buzgólkodnak a Bureau női a kérvények elintézésében és a könyvek kiválogatásában s szétküldésében. Felsorolja a kívánt szakokat, amelyek a szellemi tevékenységnek szinte valamennyi ágát felölelik, majd megható köszönőleveleket közöl német és francia foglyok tollából. Végül sürgős támogatásra, adakozásra szólít fel tekintettel a foglyok számának rohamos emelkedésére.

A magunk részéről is teljes megértéssel fogadjuk a Bureaunak ezt az időszerű és mind szélesebb területre kiágazó kezdeményezését, amelynek teljes sikert kívánunk.

— m —

A X. Egyetemes Tanítógyűlés. F. év november 16-án tartotta a Magyar Tanítóegyesületek Egyetemes Szövetsége a Pesti Vigadóban X. Egyetemes Tanítógyűlését. A Szövetség alapszabályai szerint minden öt esztendőben össze kell hívni az Egyetemes Tanítógyűlést, hogy a magyar tanítóóság ezeken a nagyszabású seregszemléken hallassa szavát a népoktatás időszerű kérdé-

seiben. A Szövetség ez alkalommal ünnepelte fennállásának ötvenedik és az első egyetemes tanítógyűlés összehívásának hetvenedik évfordulóját. A jubiléus közgyűlésen mintegy 2000 tanító vett részt. Képviselettel magát valamennyi tanító- és tanáregyesület s a megjelent előkelőségek sorában helyet foglalt a vallás- és közoktatásügyi miniszter is. — *Berkényi Károly* elnök nyitotta meg a gyűlést. Bejelentette, hogy a szövetség a jubileum alkalmából emlékérmet létesített. *Hóman Bálint* kultuszminiszter valamennyi magyar tanító, a magyar művelődés minden munkása és a magyar királyi kormány nevében szeretettel köszöntötte az Északról, Északkeletről, Keletről és Délkeletről hazatért magyar tanítókat. Hálával emlékezett meg azokról, akik ma is idegen uralom alatt végzik magyar küldetésüket. Elismeréssel szólt a magyar tanító nemzetnevelő hivatásáról. A tudás és erkölcs arányos fejlesztésére hívta fel a tanítóság figyelmét. A kultuszminiszter beszéde végén átadta a jubileumi emlékérmeket azoknak, akik a tanítóság anyagi és erkölcsi ügyeinek felkarolásával és a tanügyi közéletben érdemeket szereztek. *Sugár Béla* főtitkár történelmi visszapillantást vetett az Egyetemes Tanítósövetség ötvenéves múltjára. *Kerék Péter* felügyelő-igazgató azokról a változásokról szólt (népiskolai felügyelet, főiskolai tanítóképzés, nyolcosztályos népiskola), amelyek a IX. Egyetemes Tanítógyűlés (1935) óta életbe léptek. *Szőke Andor* felügyelő-igazgató a Szövetségnek azokat a javaslatait terjesztette elő, amelyek a népoktatás továbbfejlesztése és a tanítóság emelkedése érdekében még szükségesek. *Szabó D. Béla* felügyelő-igazgató a tanítóság anyagi kívánságait tárta fel. A végig ünnepi kereteket mutató gyűlés az elnöklő *Berkényi Károly* zárószavaival fejeződött be. — Ez a jubiléus gyűlés volt az első olyan összejövetel, amely a megnagyobbodott országnak most már mintegy 33.000 népiskolai tanítóját érintő kérdéseket tárgyalta. A külső kereteiben ünnepi, belső tartalmában pedig sokoldalú tanácskozás méltó megnyilatkozása volt a magyar tanítóságnak. A magyar nevelői közvélemény élénk figyelemmel kísérte a tanítóságnak ezt a nagyjelentőségű összejövetelét. A népiskolai tanítóság u. i. a magyar nevelői rendnek nemcsak létszámban legtöbb tagot számláló csoportja, hanem jelentőségénél fogva szintén az első helyen áll, mert a népiskola az egyetlen iskola, amelyikbe a nemzet mindegyik tagja jár. Ha a nevelés munkásainak fájó sebei és kívánságai nemzeti közügyet jelentenek, akkor ezek között a népiskolai tanítóság kérdései és a népiskola problémái elsősorban érdemelnek közfigyelmet.

Jankovits Miklós.

ELHUNYT PEDAGÓGUSOK.

Pintér Jenő.

A világháború utáni magyar tanári nemzedéknek 1940. november 8-án lehullott a feje koronája *Pintér Jenő*nek, a tudós férfiúnak, a hivatott pedagógusnak, a nemesszívű embernek az egész magyarságra nézve korán jött elhunytával. *A magyar irodalomtörténet tudománya* Toldy Ferencnek